

Предик А.А. (2024) Самооцінювання та взаємооцінювання як компонент навчально пізнавальної діяльності молодших школярів / *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (26 грудня 2023 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 212 с. С.132-134.

Предик Аліна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

САМООЦІНЮВАННЯ ТА ВЗАЄМОЦІНЮВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасна освітня парадигма системи початкового навчання акцентує увагу на розвитку навичок самостійного навчання. Самооцінювання допомагає молодшим школярам розуміти власні сильні та слабкі сторони, сприяючи удосконаленню їхнього процесу навчання. Саме тому, сьогодні вимагає від педагогів відмовитися від закоренілої звички привласнювати собі монопольне право на оцінювання. Педагогам слід активно впроваджувати самооцінювання та взаємооцінювання в комунікацію з учнями, сприяючи активізації самосвідомості молодших школярів. Дослідження демонструють, що, в основному, учні виявляють себе більш вимогливими "експертами", ніж вчителі. Тому важливо довіряти та бути оптимістичними стосовно можливостей дітей цього віку, утримуючись від перебільшення їхньої неспроможності адекватно оцінити себе.

Молодші школярі краще розумітимуть кінцеву мету навчальної діяльності та зможуть адекватно порівнювати свої задуми з реальними досягненнями, якщо їм буде зрозуміло, що у продукті їхньої діяльності важливий "внесок" кожного однокласника чи учасника бесіди. У перший період навчання, коли в учнів ще не сформувалися знання, уміння і цінності, педагогічна оцінка виступає ключовим мотиваційним чинником. Саме тому, Тому передбачається введення безоцінкового (у балах) навчання у першому півріччі першого класу.

Однак багато шкіл порушують цей підхід, виставляючи оцінки практично з перших днів, що може завдати шкоду навчанню та вихованню молодших школярів. Там, де оцінки в балах визначаються відразу у перший день, створюється розподіл між сильними та слабкими учнями, що може зіпсувати радісні перспективи успішного навчання для менш підготовлених дітей.

Практика свідчить, що вчителі досягають кращих результатів у перших класах, коли вони утримуються від використання негативних оцінок. Якщо учень має труднощі із письмовими завданнями або не може відповісти усно, досвідчені вчителі пропонують дитині повторити, вивчити, написати чи вирішити завдання, спрямовуючи її на ліквідацію відставання. Після досягнення успіху учня перевіряють та виставляють позитивну оцінку, і цей підхід можна назвати "відкладеною оцінкою". Такий метод створює "ситуацію успіху" та стимулює дитину до праці.

Найважливіше в оцінюванні навчальної діяльності учня в кожному класі – це врахування його ставлення до навчання, наполегливості, старанності та прогресу в досягненні особистої мети. Це дає вчителю право тимчасово утриматися від виставлення негативних оцінок у випадках, коли учень не впорався з обсягом або якістю роботи через об'єктивні обставини. Видається доцільним ввести у щоденну педагогічну практику термін „відкладена (відсрочена) оцінка” .

Дослідження провідних педагогів та психологів, таких як Г.Костюк, І.Бех, Н. Пеньковська та інші, вказують на те, що чим вищий рівень успішності учня, тим більш точною є його самооцінка. Сильні учні прагнуть до точності в оцінці своїх досягнень і виявляють обережність у власній самооцінці. Вони частіше схильні недооцінювати свої знання, ніж переоцінювати їх, висуваючи до себе високі стандарти та прагнучи вдосконалити свої знання. З метою вдосконалення вони аналізують свої відповіді та оцінки, намагаючись зрозуміти, в чому полягають їх помилки та прогалини. Однак обдаровані діти іноді можуть переоцінювати свої реальні можливості, особливо коли перші успіхи досягаються з легкістю та коли дорослі перехвалюють їх [1, с.16].

Вчені підкреслюють, що важливо налагоджувати самооцінку відповідно до вікових змін учнів. Наприклад, молодші школярі частіше оцінюють свої досягнення не тільки за результатами діяльності, але і за іншими параметрами, такими як зовнішній вигляд, взаємини з учителем, акуратність, старанність тощо. З плином часу школярі стають більш критичними та аналітичними у визначенні своїх справжніх досягнень і тих, які вони могли б досягти. Таким чином, самооцінка учня піддається впливу змін та може формуватися під впливом зовнішніх чинників.

Вчені О. Савченко, Ж. Сташко вважають, що при формуванні самооцінки важливо враховувати, що вона розвивається поступово, під впливом двох основних факторів: оцінки вчителем успішності учня в навчальній роботі і порівняння результатів власної діяльності з результатами інших учнів [2; 3].

Формуванню самооцінки учня сприяє об'єктивне обґрунтування оцінок його успішності. Дослідженням було встановлено, що ефективним методом формування самооцінки є створення спеціальних умов для того, щоб учень самостійно оцінював результати своєї діяльності. Суть цього методу полягає в тому, що учневі пропонується виконати навчальне завдання, і перед тим, як здати його на перевірку вчителю, він самостійно оцінює свою роботу і визначає відповідний бал. Після цього оцінки учня порівнюють з оцінками вчителя для визначення ступеня об'єктивності перших. Дослідження підтверджують, що систематичне використання цього підходу під час навчання поступово призводить до узгодження (зазвичай відносного) оцінок учня та вчителя, що свідчить про сформованість коректної самооцінки.

Таким чином, переконані, що самооцінка учня формується не тільки тоді, коли він оцінює себе, але й тоді, коли він позитивно сприймає досягнення інших. Отже, у процесі навчання важливо не лише наділяти учнів певним запасом знань та навичок, але й розвивати у них критичне ставлення до власних здібностей і успіхів, вчити контролювати свої дії в рамках навчально-пізнавальної діяльності.

Список літератури

1. Пеньковська Н. (2002) Роль самооцінки у формуванні особистості дитини. *Початкова школа. №10*. С.16-22.
2. Савченко О.Я. (1997) Сучасний урок у початкових класах. К.: «Магістр - S», 256с. С.166-171.
3. Система оцінювання і самооцінювання досягнень учнів / Упоряд. Ж. Сташко. – К.: Вид.дім «Шкільний світ» : Вид. Л.Галіци на, 2006. 128с.